

УДК 378.147

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Лесик Г.В.

Інститут вищої освіти
Національної академії педагогічних наук України

У статті розглянуто методологічні особливості соціально-гуманітарної підготовки у вищих навчальних закладах України та визначено перспективи їх розвитку, спираючись на гуманістичні, інтеграційні та інформаційні тенденції цивілізаційного розвитку. Наголошено, що соціально-гуманітарна підготовка забезпечує розвиток інтелектуальних ресурсів, уможливорює випереджальний розвиток якості інтелектуальних ресурсів та водночас має свою специфіку. З'ясовано, що у відборі та практичній реалізації навчального матеріалу існують суперечності, які окреслено у роботі. Доводиться, наповнення навчальної дисципліни професійним змістом, відповідними видами діяльності є одним з основних засобів реалізації міждисциплінарних зв'язків.

Ключові слова: вищі навчальні заклади, гуманізація освіти, інтеграція, інформатизація, методологія соціально-гуманітарної підготовки, навчально-педагогічні технології, міждисциплінарні зв'язки, компетентнісне навчання.

Постановка проблеми. На сьогодні питання викладання циклу соціально-гуманітарних дисциплін майбутнім фахівцям стає методологічно цікавим в тому сенсі, що даний вид підготовки бере витоки від розуміння людини як основного предмету виховання, що спирається на прищеплення людських цінностей, виховання цілісної особистості та проектування тих якостей, які необхідні громадянину для життєдіяльності й творчості у правовій державі.

Кожне суспільство має свої унікальні ціннісно-орієнтаційні маркери, які визначають структуру цінностей даної культури. Сучасне суспільство, з огляду на події всередині нашої країни та у світі, потребує людини нового типу – активної, творчої, гуманної і соціально адаптованої. Оскільки набір цінностей, які засвоює індивід у процесі соціалізації виробляє навкружжя, то сприйняття системи ціннісних орієнтацій особистості в системі вищої освіти є особливо актуальним в ситуації серйозних соціальних змін в нашій державі.

Важливість даного завдання різнобічного розвитку особистості відображено в проекті «Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 року», розробленого Національною академією наук, де підкреслюються пріоритети, завдання та принципи державної політики і політики в галузі гуманітарного розвитку. Це має велике значення для майбутніх фахівців, зокрема розвиток освітнього і наукового простору: розвиток професійної освіти з урахуванням тенденцій на ринку праці, перспектив соціально-економічного розвитку регіонів; формування і розвиток сучасної системи безперервної освіти як основи життєвого успіху особистості; розвиток дистанційного навчання освіти; розвиток провідних вищих навчальних закладів як сучасних наукових центрів гуманітарного спрямування [8].

На методологічному рівні виникає протиріччя між необхідністю виявлення сутності та механізмів прояву соціально-гуманітарної підготовки бакалаврів і магістрів негуманітарних спеціальностей в соціокультурних умовах, які постійно змінюються, та недостатньою розробленістю міждисциплінарних та теоретичних основ їх проектування. Тому постає проблема всебічного до-

слідження методологічних особливостей викладання циклу соціально-гуманітарних дисциплін майбутнім фахівцям у вищій школі.

Аналіз останніх досліджень та наукових публікацій з проблеми свідчить про інтерес до неї філософів, педагогів та інших науковців, які розглядали проблеми гуманізації навчання і виховання, формування гуманістичних цінностей А. Алексюк, Ш. Амонашвілі, Г. Балл, І. Бех, Є. Бондаревська, М. Боришевський, С. Гончаренко, І. Зязюн, Ю. Мальований, О. Сухомлинська [5, с. 156-159] та ін. Питання методології соціально-гуманітарного пізнання розглянуто в роботах В. Кузнецова [10], О. Сильвестрова [19], О. Ситник [19] та інших; сучасні тенденції переходу до інформаційного суспільства та інтеграційних процесів у міжнародному освітньому просторі відбито в роботах І. Дичківської [4], О. Кіяшко [8], Н. Журавської [7], Т. Титаренко [18] та ін. Специфіка викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу дисциплін у сучасних умовах у вищих навчальних закладах України знаходиться у центрі уваги таких вчених як Г. Васянович [1], О. Даниленко [3]; з позиції психологічної науки дану проблему розглядають Д. Леонтьєв [11], К. Роджерс [15], Н. Розов [16] тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Слід зазначити, що попри певну кількість наукових публікацій, присвячених аналізу методичної підготовки, наразі відсутні наукові розвідки, які б окреслювали, а тим більше розкривали методологічні особливості соціально-гуманітарної підготовки у вищих навчальних закладах України. На наш погляд потребує удосконалення сучасна система підготовки, зокрема соціально-гуманітарна із врахуванням сучасних вимог освіти та впровадження нового Закону України «Про вищу освіту».

Мета статті – розглянути методологічні особливості соціально-гуманітарної підготовки у вищих навчальних закладах та визначити перспективи розвитку викладання циклу соціально-гуманітарних дисциплін, спираючись на загальноцивілізаційні тенденції розвитку в освіті.

Виклад основного матеріалу. Гуманітарна освіта в Україні складається з світоглядно-фі-

лософської, політичної, соціологічної, історичної, культурологічної, філологічної, українознавчої, еколого-природничої, політекономічної і економічної, психолого-педагогічної, правової, етичної та естетичної підготовки. Гуманітарна освіта здійснюється відповідно до вимог, передбачених методичними рекомендаціями Міністерства освіти і науки України, а також всесвітньої і національної культури і цінностей (інтелектуальних, моральних, художніх тощо), історичної пам'яті, що забезпечує зв'язок минулого, теперішнього та майбутнього, а також є маркером соціальної відповідальності суспільства у переломні періоди.

Сучасна спеціальна підготовка майбутніх бакалаврів і магістрів планується як складова економічного і національного розвитку, де другою складовою даного процесу є соціально-гуманітарна підготовка, яка забезпечує розвиток інтелектуальних ресурсів, що уможливило випереджальний розвиток якості інтелектуальних ресурсів. Беручи до уваги загальний напрямок в сучасній освіті, який спрямований на компетентнісне навчання та гуманізацію освіти, цікавою стає думка про значущість гуманітаристики в формуванні світогляду молоді дослідника аксіології М. Розова: «...хочемо ми того чи ні, рано чи пізно, цінності не просто будуть стихійно змінюватися, але раціонально освоюватися, коректуватися і конструюватися» [15, с. 112].

Метою гуманітарної освіти, за Г. Васяновичем, є духовна культура, в якій особистість відтворює людські цінності, повноту своїх внутрішніх переживань, роздумів і мрій; пізнає суспільство на різних його історичних етапах, осмислює феномен культури, замислюється над сенсом свого життя та життям іншої людини, що сприяє адаптації у сучасному глобалізованому світі [1]. Тому гуманітарна складова в університетському циклі покликана забезпечувати цивілізоване спілкування між людьми, усвідомлення соціокультурних цінностей, сприяти об'єднанню людей.

Із огляду на те, що «гуманітарна освіта – сукупність знань у галузі соціально-гуманітарних наук і пов'язаних з ними практичних навичок і вмінь» [5, с. 159] є більш широким поняттям відносно соціально-гуманітарної підготовки, яка є частковим вивченням певних модулів, циклів, курсів гуманітарних і соціальних навчальних предметів (філологічних, філософських, історичних, економічних, юридичних, педагогічних, різних видів мистецтва і культури) і готовністю до застосування на практиці даних знань, умінь, навичок, які формують у особистості соціально-особистісні, загальнонаукові та інструментальні компетентності. Інтегративний характер соціально-гуманітарної підготовки вказує на те, що вона одночасно належить до гуманітарного знання (філософія, історія, філологія, мистецтвознавство тощо), яке спирається на оціночні судження і якісні методи дослідження, і до галузі соціального знання (соціологія, культурологія, антропологія тощо), яке використовує кількісні методи збору даних. Сучасна вища школа стає все більш схильною до методологічного різноманіття, виявляє прагнення застосовувати найрізноманітніші принципи і прийоми досліджень, використовувати поєднання і взаємозв'язки на різних рівнях дослідницько-викладацьких пошуків, що відбувається у соціально-гуманітарному блоці дисциплін.

Методологія (від грецького *methodos* – шлях, спосіб дослідження та *logos* – наука) – це наука про побудову людської діяльності, тобто про систему принципів і способів організації теоретичного і практичного дослідження, а також вчення про цю систему загалом [5, с. 498]. Вона є спеціальною системою для моделювання в певній галузі специфічного наукового пізнання, апробованих правил і норм.

Метод – спосіб побудови й обґрунтування системи філософського знання; сукупність прийомів і операцій практичного і теоретичного освоєння дійсності [5, с. 486]. Вживання методу визначається метою пізнавальної або практичної діяльності. Вчення про методи називається методологією.

У соціально-гуманітарній царині методи виокремлюються в ході рефлексії до об'єкта або предмета й закріплюються в принципах, нормах і методиках дослідження. Практична реалізація відбувається через навички та уміння, тих, хто студіює у даному напрямі, а дотримання визначених методів забезпечує регуляцію і контроль в дослідницькій чи навчальній діяльності, створює логіку здійснення процедур або окремих операцій.

Навчальна діяльність із вивчення соціально-гуманітарних дисциплін завжди передбачає суб'єктивність сприйняття і новий результат для кожного конкретного студента. «Специфіка гуманітарного знання залежить від предмета та методів пізнання. Текстова природа гуманітарних наук обумовлює деякі особливі ознаки, що характерні для всіх гуманітарних наук та є одночасно відмінними ознаками, що невластиві природничим та суспільним наукам. До таких ознак відноситься принципова неможливість вилучення текстів зі світу культури, поза яким вони втрачають свою значимість. Гуманітарне явище існує лише в світі культури, як річ для нас. Тобто предмет гуманітарного знання генетично залежить від людини, але, будучи створеним, він володіє здатністю до об'єктивності, може протистояти людині як річ, зовнішня щодо неї – в цьому сенсі вона нічим не відрізняється від природних предметів та може вивчатися засобами природничих наук» [9, с. 129].

Гуманітарна парадигма в науці будується на пізнанні безпосередньо людини, суспільства і природи з антропологічної позиції; усі сфери суспільного життя випробовуються людиновимірністю; особистість сприймається як культурний феномен, цінність. Для даної парадигми характерне використання загальних принципів для інтерпретування індивідуальних, громадських або історичних подій. Проте кожна одинична подія чи випадок не маркують загальну закономірність. Кожна подія, випадок, факт розглядаються у їх самоцінності й автономності. І ми можемо говорити про закономірності соціально-гуманітарного пізнання лише тоді, коли є низки подібних «історій». Відтак соціально-гуманітарна підготовка уможливило вибудовування індивідом свого соціального майбутнього на основі засвоєння культурних досягнень минулого і теперішнього.

Основне, що висувається на перший план при визначенні специфіки гуманітарного підходу до людини – це погляд на прояви людини, її внутрішній світ та продукти творчості як на знакові семіотичні системи, що набувають сенсу в певному соціокультурному контексті. Ця позиція пере-

гукується з позицією психології особистості, яка стверджує, що особистість не є просто річчю, яку можна описати збоку. Її властивості розкриваються тільки якщо вступити з нею у певну взаємодію, до того ж вони змінюються в процесі цієї взаємодії, тому ми не можемо зафіксувати цей об'єкт, щоб записати його в даний момент часу. Отже, психологія, як і гуманітарні науки, передбачає наявність у кожного з нас внутрішнього світу, у якому присутній певний смисловий зміст [10, с. 110].

Соціально-гуманітарна підготовка включає в себе ціннісне ставлення до досліджуваної дійсності, де об'єкт пізнання оцінюється з позицій моральних, культурних, релігійних, естетичних, історичних, соціальних, філософських тощо. «Зміст гуманітарного знання пов'язано з питаннями сенсу людського існування; воно передбачає перехід від факту до сенсу, від речі до цінності, від пояснення до розуміння. Гуманітарне пізнання являє собою ціннісно-смислове освоєння людського буття [6]». Отже, соціально-гуманітарна підготовка у вищому навчальному закладі є умінням та інструментом пізнання індивідуальних і, будь-якого разу інших, унікальних у своїй неповторності явищ людської культури, розумінні їх як культурно-історичних феноменів.

До основних методів методології соціально-гуманітарної підготовки віднесемо: герменевтичний (сукупність правил і технік тлумачення текстів), спостереження, інтроспекція, етнометодологія, емпатія, аналіз документів, соціальний експеримент, методи опитування, контент-аналіз, тестування, соціометричний, монографічний, біографічний, ігрові тощо. Як бачимо, більшість названих методів є суб'єктивними, оскільки результати часто залежать від життєвих настанов, принципів, цінностей суб'єкта, який веде дослідження.

Крім методології вища школа України поєднується також навчально-педагогічними технологіями, які акумулюють загальні ознаки та закономірності у процесі навчання незалежно від конкретного навчального предмету. «Кожна педагогічна технологія відображає модель навчально-виховного та управлінського процесів у навчальному закладі, об'єднує їх зміст, форми і засоби. Вона охоплює також й спеціалізовані технології, що застосовуються в інших галузях науки і практики – електронні, нові інформаційні технології тощо» [4, с. 68].

У Національній доктрині розвитку освіти констатується: «Пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують подальше удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві» [11, с. 139].

На сьогодні немає чітко зафіксованої класифікації сучасних технологій навчання, але виділено дві градації: традиційні та інноваційні технології навчання. Традиційні навчально-педагогічні технології системи освіти орієнтовані в першу чергу на передачу знань, умінь і навичок необхідних в професійній діяльності. Інноваційні технології визначаються як систематичне та послідовне впровадження в практику прийомів, способів педагогічних дій і засобів, які охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його

мети до очікуваних результатів. Ці технології можна трактувати також як комплексний, інтегрований процес, що охоплює суб'єктів, ідеї, способи організації інноваційної діяльності і забезпечує результативність нововведення [4, с. 71].

У ході нашого дослідження ми проаналізували навчальні програми, підручники та посібники і з'ясували, що у відборі та практичній реалізації навчального матеріалу існують наступні суперечності: між новими цілями освіти і старими способами їх засвоєння; збільшенням обсягів інформації й обмеженою кількістю навчального часу; необхідністю впровадження нових педагогічних інновацій і відсутністю їх методології.

Порівняльний аналіз традиційних та інноваційних технологій навчання, зроблений О. Даниленко, фокусує нашу увагу на позитивних і негативних сторонах даного процесу. «Так, до переваг традиційних технологій можна віднести: науковість (помилкових знань бути не може, можуть бути тільки неповні); організаційна чіткість педагогічного процесу, постійний ідейно-емоційний вплив особистості викладача; оптимальні витрати ресурсів при масовому навчанні; впорядкована, логічно структурована подача навчального матеріалу, орієнтація на розвиток пам'яті (запам'ятовування і відтворення); доступність; врахування вікових та індивідуальних особливостей студентів; усвідомлення завдань і активність.

Проте традиційним технологіям властиві й недоліки: характер відносин між викладачами та студентами типу «суб'єкт-об'єкт», орієнтація на формування шаблонного мислення; відсутність орієнтації на розвиток творчого потенціалу, пригнічення ініціативи, однаковий підхід до всіх студентів» [3, с. 91].

Неодноразово в педагогічній літературі наголошувалося на тому, що у змістовому аспекті проблемний підхід до подолання навчального матеріалу на лекції має важливе значення. Його складністю і перевагою є процес пошуку й вибору рішень, а не запам'ятовування готового результату. Суть проблемної методу полягає в тому, що викладач не повідомляє знань у готовому вигляді, натомість ставить перед слухачами проблемні завдання, спонукаючи їх шукати шляхи та засоби розв'язання. За таким саме принципом працюють викладачі у Великій Британії. Вони підштовхують студентів до того, щоб вони самі розкривали правила та положення. Мається на увазі, що до кожної лекції студенти вже мають вивчити відповідний матеріал – це самостійна робота (ознайомлення з підручниками і посібниками, написання письмових робіт, підготовку доповідей). Наприклад, до кожної лекції треба прочитати 50-80 сторінок тексту, відзначити для себе ключові моменти тощо [16; 7]. Такий підхід уможлиблює формування соціально-особистісних, загальнонаукових і професійних компетентностей, разом з тим студент набуває таких навичок: сформулювати проблему, використовувати раніше засвоєні знання у новій ситуації, дійти оригінального рішення, усвідомити можливості практичного застосування отриманих результатів.

До специфічного освоєння соціально-гуманітарного знання можна зарахувати й інноваційність навчання, яке характеризується відкритістю до майбутнього, здатністю до переорієнтації

цінностей та застосуванням їх у нових умовах. Інноваційні технології забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку. Інноваційні технології, які поєднують створення, освоєння та застосування різних нововведень, здатні значно прискорити процеси оновлення системи професійної підготовки загалом. Серед інноваційних технологій, які набули поширення в практиці освіти, О. Кіяшко виділяє такі: 1) особистісно-орієнтовані технології; 2) сучасні інформаційно-комунікаційні технології (сукупність методів і технологічних засобів збирання, організації, збереження, опрацювання, передачі й подання інформації за допомогою комп'ютерів і телекомунікаційних мереж); 3) модульно-рейтингові технології (система навчання за окремими функціональними вузлами, відображеними у змісті, організаційних формах і методах – модулях із метою підвищення зацікавленості курсантів у результатах навчання та об'єктивності оцінки знань з окремих предметів і фаху в цілому); 4) технології розвитку творчості (стимуляція у слухачів інтересу до пізнавальної діяльності за допомогою завдань творчого характеру); 5) ігрові технології (імітація майбутньої діяльності в ігровій формі, використання різних навчально-педагогічних ігор); 6) діалогові технології (вирішення в режимі діалогу питань проблемного характеру, що не мають однозначного вирішення на практиці); 7) проектні технології (розв'язання різних проблем, стимулювання інтересу тих хто навчається до самостійного здобуття певних знань, умінь і навичок); 8) технології цілепокладання та життєтворення (усвідомлення цілей отриманої професії, віра у свої можливості та власний успіх, сподівання на позитивні перспективи в майбутньому); 9) тренінгові технології [7, с. 63-64]. На сучасному етапі розвитку освітніх технологій ефективним інструментом в удосконаленні процесу навчання мають стати інформаційні та Інтернет-технології.

Треба зазначити, що зміна підходів до освітнього процесу і навчальної діяльності у вищій школі України, зокрема інтенсифікація та активізація навчального процесу пришвидшили якісно новий етап розвитку цивілізації – перехід від постіндустріального до інформаційного суспільства. Інтеграційні процеси соціально-економічної сфери, технічний і технологічний розвиток окреслили нові соціально-гуманітарні проблеми. Однією з них є загальносистемна освітня криза, породжена невідповідністю між сучасним (часто застарілим) змістом освіти і рівнем розвитку цивілізаційних благ. Культурно-освітній простір – це сукупність інформаційно-пізнавальних, соціальних і духовно-моральних чинників і умов, що безпосередньо оточують особистість у процесі її

становлення. Університет чи інший вищий навчальний заклад є соціальним інститутом процесу якісного перетворення особистості, який забезпечує культурну та особистісну ідентичність, сприяє соціальній мобільності особистості, її професійній зростанню і затребуваності. За даних умов, якщо освітній простір заповнено будь-чим, де зміст не відповідає часу, випадає з контексту епохи, тоді знецінюються зусилля витрачені на набуття нових якостей, а соціально-гуманітарні норми і культурні цінності так і залишаються декларатією на папері, не відбувається оптимальної підготовки до існування у соціумі.

Наповнення навчальної дисципліни професійним змістом, відповідними видами діяльності є одним з основних засобів реалізації міждисциплінарних зв'язків. Їх освітня функція полягає в тому, щоб формувати такі якості: системність, глибина, усвідомленість, гнучкість, творче мислення, пізнавальну активність, самостійність тощо. Вони допомагають перебороти предметну інертність та уявити множинність вияву процесів і явищ. Міжпредметні зв'язки обумовлені спільністю об'єктів (понять, закономірностей, концепцій, процесів, критеріїв, методів), що реалізуються через взаємодію або взаємопроникнення, інтеграцію суміжних або близьких галузей знань. Так, педагогіка спирається на філософію, використовує результати психології і методи соціології та математики; філологічні дисципліни застосовують методи дослідження та користуються результатами досліджень педагогіки, психології, соціології; філософські – застосовують історико-філологічну базу; філософія є основою для філологічних, філософських, історичних, економічних, юридичних, педагогічних тощо. На цьому варто наголошувати і використовувати.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, соціально-гуманітарна підготовка у вищому навчальному закладі України негуманітарного профілю є специфічною формою вторинного відображення дійсності, що якісно відрізняється предметом пізнання та переважним використанням особливих методів дослідження. Методологічними особливостями викладання соціально-гуманітарних дисциплін у вищій школі України є гуманізація, інтеграція та інформатизація навчального процесу. Перспективним вважаємо рух до розширення переліку курсів за вибором соціально-гуманітарної підготовки майбутніх фахівців, оскільки це позитивно вплине на якість та ефективність розвитку особистості, а також на компетентнісні характеристики професійної підготовки; розроблення інтегрованої концепції соціально-гуманітарної підготовки, яка побудована на інтегрованих коротких курсах, що легко варіюються та дають максимальний ефект для розвитку особистості.

Список літератури:

1. Васянович Г. Гуманітарна освіта як важливий складник підготовки кваліфікованих робітничих кадрів / Григорій Касянович // Проблеми та тенденції розвитку педагогічної освіти. [Текст]. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive>
2. Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання / За заг. ред. А.П. Зайця, В.С. Журавського. – К.: ФОРУМ, 2003. – 950 с.
3. Даниленко О.Б. Застосування сучасних навчально-педагогічних технологій у професійній підготовці фахівців морської галузі в умовах вищого навчального закладу // Проблеми освіти: Наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2013. – Вип. 74. – Ч. 2. – 282 с. – С. 90-94.

4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології [Текст]: навч. посіб. / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
5. Енциклопедія освіти / [головн. ред. В.Г. Кремень]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
6. Естественнаучная и гуманитарная парадигмы в науке [Текст]. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.childpsy.ru/lib/articles/id/9525.php>
7. Журавська Н.С. Методологія проектування інтерактивних курсів на основі європейського досвіду / Н.С. Журавська // Методичний посібник для викладачів вищих аграрних навчальних закладів, магістрів педагогічного факультету, аспірантів. – К.: [б. в.]. – 2010.
8. Кіяшко О.О. Інноваційні педагогічні технології підготовки молодших спеціалістів у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Кіяшко Олександр Олександрович. – Луганськ, 2001. – 262 с.
9. Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року [Текст]. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.adm-km.gov.ua/doc/doc862_100712.doc
10. Кузнецов В.Г. Герменевтика и гуманитарное познание. – М.: Изд-во. МГУ, 1991. – 192 с.
11. Леонтьев Д.А. Психология как гуманитарная наука: от дисциплины необходимого к «цветущей сложности» возможного // Прогресс психологии: Критерии и признаки / Под ред. А.Л. Журавлева, Т.Д. Марцинковской, А.В. Юревича. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2009. – С. 59-110.
12. Національна доктрина розвитку освіти // Всеукр. з'їзд працівників освіти, 7-9 жовт. 2001 р. – К., 2001. – С. 137-155.
13. Педагогіка вищої школи [Текст]: навч. посіб. / [З.Н. Курлянд, Р.І. Хмельюк, А.В. Семенова та ін.]; за ред. З.Н. Курлянд. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Знання, 2005. – 399 с.
14. Проблемы психологической герменевтики / Под ред. Н.В. Чепелевой. – К., Изд-во НПУ им. Н.П. Драгоманова, 2009. – 382 с.
15. Роджерс К.Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека / Пер. М.М. Исениной под редакцией д.п.н. Е.И. Исениной / К.Р. Роджерс. – М., 1994. – С. 105.
16. Розов Н.С. Ценности в проблемном мире: философские основания и социальные приложения конструктивной аксиологии. – Н.: Изд-во Новосибирского ун-та, 1998. – С. 112.
17. Система освіти закордонних країн [Текст]. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://s-osvita.com.ua/magazine/stati-iz-zhurnala/obuchenie-za-granitsej/890-osoblivosti-vishchoji-osviti-za-kordonom>
18. Титаренко Т.М. Постмодерна особистість у динаміці самоконструювання // Актуальні проблеми психології: Психологічна герменевтика / За ред. Н.В. Чепелевої. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – Том 2, вип. 6. – 194 с. – С. 5-14.
19. Філософія [Текст]: Конспект лекцій для бакалаврів спеціальності 208 «Агро інженерія» денної та заочної форм навчання / Уклад. О.Ю. Сільвестрова, О.І. Ситник. – Луцьк, Луцький НТУ, 2015. – 92 с.

Лесик А.В.

Институт высшего образования
Национальной академии педагогических наук Украины

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УКРАИНЫ

Аннотация

В статье рассмотрены методологические особенности социально-гуманитарной подготовки в высших учебных заведениях Украины и определены перспективы их развития, опираясь на гуманистические, интеграционные и информационные тенденции цивилизационного развития. Отмечено, что социально-гуманитарная подготовка обеспечивает развитие интеллектуальных ресурсов, делает опережающее развитие качества интеллектуальных ресурсов и одновременно имеет свою специфику. Установлено, что в отборе и практической реализации учебного материала существуют противоречия, которые обозначены в работе. Отмечается, что наполнение учебной дисциплины профессиональным содержанием, соответствующим видам деятельности является одним из основных средств реализации междисциплинарных связей.

Ключевые слова: высшие учебные заведения, гуманизация образования, интеграция, информатизация, методология социально-гуманитарной подготовки, учебно-педагогические технологии, междисциплинарные связи, компетентностный обучения.

Lesyk G.V.

Higher Education Institute of
National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

METHODOLOGICAL FEATURES SOCIAL AND HUMANITARIAN TRAINING IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN UKRAINE

Summary

The article considers methodological features of social and humanitarian training in higher educational institutions of Ukraine and determined their development prospects, based on humanistic, integration and information trends in the development of civilization. Emphasized that socio-humanitarian training ensures the development of intellectual resources, enables the rapid development of intellectual resources and quality at the same time has its own specifics. It was found that the selection and implementation of practical teaching material are contradictions that are outlined in the work. We have, filling discipline professional content relevant activities is a major means of implementation of interdisciplinary connections.

Keywords: higher education, humanization of education, integration, information, methodology, socio-humanitarian training, teaching and educational technology, interdisciplinary communication, competence training.